

KUN RAKENNUS EI KUOLLUTKAAN: tilan ja paikan merkitys Joensuun puisen kauppahallin uudelleenrakentamisyrittämissä

Pekka Piiparinen, helmikuu 2012

Monissa suomalaisissa kaupungeissa on rakennus tai rakennuksia, joita kaupunkilaiset kaipaavat takaisin vielä vuosikymmeniä sen jälkeen, kun kohteet ovat kadonneet kaupunkikuvasta. Joensuussa tällainen rakennus on ollut vuonna 1969 purettu puinen kauppahalli. Erona moniin muihin purettuihin kohteisiin on muodostunut se, että hallin tilalle ei ole toteutettu yli neljään vuosikymmeneen yhtään pysyvää rakennusta, joten hallin palauttaminen on ollut teoriassa mahdollista. Tästä johtuen hallin purkamisen jälkeen Joensuun kauppahallille on ehtinyt muodostua sangen monitahoinen palautusyritysten historia.

Rekonstruktioiden lisäksi kauppatorille on ideoitu useaan otteeseen myös puisen kauppahallin muotokieltä mukailevia uudisrakennuksia. Kauppahallin rakennussuojelukiista 1960-luvun lopulla sekä puisen hallin lukuisat uudelleenrakentamisyrittämykset antavat näkökulmia siihen, millainen merkitys yksittäisellä paikalla ja rakennuksella voi olla kaupunkilaisten ja kaupunkialueen identiteetteihin.

Kauppahallit suomalaisessa kaupunkikulttuurissa

Suomesta löytyy useita kaupunkeja, joissa kauppatori on koko kaupungin keskipiste. Näihin kaupunkeihin lukeutuvat mm. Turku, Kuopio, Mikkeli, Vaasa, Hämeenlinna ja Joensuu. Monissa kaupungeissa torien yhteyteen tai niiden välittömään läheisyyteen on rakennettu kauppahalleja, joista tunnetuimmat lienevät Helsingin Hakaniemen ja Kuopion toreilla. Yhteensä Suomeen rakennettiin aikoinaan noin 60 kauppahallia. Myös Joensuu kuuluu vanhoihin tori- ja kauppahallikaupunkeihin, mutta suurten ja keskisuurten kaupunkien joukossa se on niitä harvoja, jotka eivät ole kyenneet säilyttämään vanhaa historiallista halliaan. Monissa muissa kaupungeissa kauppahallit ovatkin huomattavasti vanhempia kuin Joensuussa. Suomen vanhimmat hallit löytyvät Helsingistä (1889) ja Turusta (1896). Muita 1800- ja 1900-lukujen

taitteessa rakennettuja ja yhä toiminnassa olevia perinteikkäitä halleja on myös Oulussa (1901), Tampereella (1898), Vaasassa (1902) ja Kuopiossa (1902). Kauppahallien rakentamisen kultaaikaa oli siis vuosisatojen vaihde. Suomalaisten kauppahallien perustamistoimet ulottuvat kuitenkin 1880-luvulle saakka, jolloin annetun terveydenhoitoasetuksen tavoitteena oli pyrkiä parantamaan toreilla myytävän ruoan hygieniatasoa (Gyllenberg 2007, 98-102).

2000-luvun puolella kauppahallitoiminta on jälleen piristynyt, mikä on tulkittu yhdeksi seuraukseksi yksilöllisestä elämäntavasta. Kauppahallien palvelu on koettu henkilökohtaisemmaksi ja asiantuntevammaksi marketteihin verrattuna (mm. Talouselämä 6.2.2006, internetjulkaisu). Kauppahallien vetovoimaa on selittänyt myös toiminnan vuorovaikutuksellisuus. Se ei koske ainoastaan kauppiaan ja asiakkaan suhdetta, vaan myös kauppiaiden keskinäistä kanssakäymistä (Laukkanen 2009, 80). Oulun kauppahallin asiakkaista tehdyn tutkimuksen mukaan hallin parhaimmaksi puoleksi nousivat rakennuksen historialliset puitteet, jotka ovat edesauttaneet halliin syntyneitä omaa rauhallista ilmapiiriä tuoksuineen ja äänineen (Kurttila & Pennanen 1992, 40, 61 ja 65). Useita suomalaisista kauppahalleja onkin brändätty tietoisesti ja niiden historiaa käytetään hallien markkinoinnissa sujuvasti hyväksi. Useilla kauppahalleilla on esimerkiksi omat graafiset tunnuksensa ja internetsivunsa. Vanhimpia halleja on valjastettu myös kaupunkien matkailutoimintaan (Gyllenberg 2007, 98).

Puinen kauppahalli oli kauppatorin tärkein symbolirakennus. Kuva Pohjois-Karjalan museo

Kamppailu puisesta hallista

Joensuuhun ensimmäinen kauppahalli rakennettiin samoihin aikoihin kuin hallit muihin merkittäviin kauppahallikaupunkeihin. Joensuun puinen kauppahalli otettiin käyttöön vuonna 1902 ja sen suunnitteli rakennusmestari Aaro V. Pitkänen. Halli edusti tyyliltään vuosisadan alussa vallinnutta kansallisromantiikkaa. Kun useisiin suomalaisiin kaupunkikeskuksiin rakennettiin kiviset kauppahallit, sai Joensuu muutaman muun kaupungin kanssa tyytyä rakennusmateriaaleiltaan halvempaan puiseen ratkaisuun. Vuonna 1928 hallia laajennettiin molemmista päistä keskiosaa matalammilla osilla (Gyllenberg 2007, 42).

Kuten Joensuun muuta puurakennuskantaa, myöskään kauppahallia ei pidetty aikoinaan arvorakennuksena. Ensimmäisen kerran kauppahallin purkamista esitti vuonna 1927 Otto-Iivari Meurman (1890 – 1994) Joensuun keskustaa koskevan suunnitelmansa yhteydessä. Siinä Meurman kaavaili torin etelä- ja pohjoisreunoille kahta uutta kauppahallia tai vastaavasti toisesta rakennuksesta keskusautotallia (Tuomi 2005, 174-175). Kun arkkitehti Markus Tavio (1911 – 1978) laati 1940-luvulla keskustaan uudet suunnitelmat, myös hän ehdotti puisen kauppahallin korvaamista uudisrakennuksella (Ahonen 1986, 165-166). Kummankaan arkkitehdin suunnitelmat eivät toteutuneet ja kauppahallin kohtalo siirtyi 1960-luvulle. Kun Joensuun koko ruutukaavan käsittävä asemakaava valmistui 1960-luvun alussa, esitettiin siinä kauppahallin purkamista ja uuden rakentamista torin toiselle reunalle.

Joensuun puisen kauppahallin fyysisen elinajan tarina kertoo myös joensuulaisen rakennussuojelun alkuajoista. Näkyvimmäksi hallin puolustajaksi - ja samalla laajemmin kaupungin puutalokannan - nousi lopulta kaupunginarkkitehti Mauno Tuomisto. Hän muistaa, ettei tullessaan Joensuun kaupungin kaupunginarkkitehdin virkaan vuonna 1963 ollut perehtynyt rakennussuojeluun juuri lainkaan, sillä opiskeluaikana Teknillisessä korkeakoulussa ei rakennussuojelullisia seikkoja painotettu. Tuomisto tutustuikin rakennussuojeluun työkentällään Joensuussa ja ”herääminen” asiaan tapahtui joensuulaisten arkkitehtikollegoiden välityksellä (Mauno Tuomiston haastattelu 9.11.2009).

Kun puinen kauppahalli päätyi uhanalaiseen asemaan 1960-luvun jälkipuoliskolla, puolusti Tuomisto vanhaa hallia voimakkaasti niin julkisuudessa kuin kaupungin organisaation sisälläkin. Tuomisto teki oman esityksensä tavoista, joilla rakennusta voitaisiin käyttää jatkossakin. Hänen mielestä vanha halli olisi voinut jäädä liike-elämän käyttöön kylmänä tilana, jolloin sinne olisivat sopineet mm. vaateliikkeet ja tuoreiden maatalouselintarvikkeiden myynti (kaupunginhallitus 12.8.1968 § 906, liite 2). Tämä olikin tyypillinen kaupungin

arkkitehtitoimiston (nykyinen kaupungin kaavoitus) menetelmä puurakennusten säilyttämiseksi: mikäli ne haluttiin suojella, niille tuli suunnitella jo etukäteen sopivat käyttötarkoitukset. Strategiaa toteutettiin useisiin puurakennuksiin 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin rakennusten säilyttämisen ohella kaupunki sai tyydytettyä omat kasvaneet tilatarpeensa (mm. Mauno Tuomiston haastattelu 9.11.2009).

Joensuun kauppahalli 1950-luvulla. Kuva Pohjois-Karjalan museo

Joensuun vaikuttajatahot joutuivat valitsemaan puolensa kauppahallin säilyttämiskiistassa. Yksityisissä suunnittelutoimistoissa työskentelevien arkkitehtien sekä lääninarkkitehdin mielestä kaupungissa tuli olla ajallisia kerrostumia ja maamerkkejä, ”jotta ihmiset siellä viihtyisivät ja tuntisivat olonsa turvalliseksi.” Arkkitehdit ehdottivat kauppahallia kahvilatoiminnalle, matkailun informaatiopisteeksi ja näyttelytiloiksi (joensuulaisten arkkitehtien lausunto kaupunginhallitukselle vuonna 1968).

Henkilökohtaisina näkemyksinään kaupunginarkkitehti Tuomisto lisäsi, että puinen halli oli eräs Joensuun liikekeskustan merkityksellisimmistä rakennuksista ja että sillä oli kaupunkikuvaan myönteinen vaikutus. Vanha halli oli tuonut ”torikuvaan siinä tarvittavan Joensuun kaupungin historiaan liittyvän erittäin persoonallisen ja koristeellisen lisän.” Tuomisto piti kauppahallin säilyttämiskysymystä koko kaupungin asiana ja hänen mielestään kauppahallia koskeva päätös

tulisi mittamaan omalla tavallaan kaupunkilaisten kulttuurisen sivistyksen tasoa (kaupunginhallitus 12.8.1968, 906 §, liite 2).

Kaupungin hallinnon sisällä hallin kohtalo aiheutti suurta mielipiteiden hajontaa. Lautakunnista kiinteistö- ja yleisten töiden lautakunta asettui purkamisen kannalle, mutta julkisivulautakunta halusi säilyttää rakennuksen. Kaupungin johtavasta virkamieskunnasta vain Tuomisto asettui puolustamaan säilyttämistä. Esimerkiksi kaupunginjohtaja Tauno Juntunen näki, ettei hallin ”rakennustaiteellinen ja -historiallinen arvo kuitenkaan liene suuri.” Kaupunginjohtaja vetosi Muinaistieteellisen toimikunnan (vuodesta 1972 Museovirasto) rakennusinventointeihin, joissa kauppahallia ei esiintynyt. Vaikka kaupunginhallitus asettui hallin säilyttämisen kannalle, hyväksyi kaupunginvaltuusto purkamisen äänin 26 – 13 (Elsinen 1998, 44-45, kaupunginhallitus 12.8.1968, 906 §, liite 1 sekä kaupunginvaltuusto 26.8.1968, 226 §).

Muinaistieteellisen toimikunnan rooli Joensuun 1960-luvun rakennussuojelussa on mielenkiintoinen. Kun toimikunta inventoi 1960-luvun alkupuoliskolla Joensuun puurakennuksia, sen kiinnostus kohdistui yksinomaan Pielisjoen varrella sijaitsevan Rantakadun pieneen puutalokokonaisuuteen, jonne oli aikoinaan rakentunut etupäässä kaupungin porvariston kauniisti koristeltuja asuin- ja liikerakennuksia. Vaikka puinen kauppahallirakennus oli maamme suurissa ja keskisuurissa kaupungeissa harvinaisuus ja kykeni kilpailemaan rakennustaiteen saralla Rantakadun rakennusten kanssa, oli Muinaistieteellisen toimikunnan arvostus sangen matala tätä kaupungin erästä kiintopistettä kohtaan. Lausunnossaan se esitti hallin säilyttämistä, mutta poistettavaksi siitä siipirakennukset, jotka olivat valmistuneet 1920-luvun lopulla. Muinaistieteellinen toimikunta piti kauppahallia vain paikallisesti arvokkaana rakennuksena (Muinaistieteellisen toimikunnan lausunto 9.8.1968).

Kauppahalleja purettiin vuosien 1950 – 1980 välisenä aikana Joensuun lisäksi mm. Haminassa, Hangossa, Helsingissä, Kokkolassa, Kotkassa, Lahdessa ja Lappeenrannassa. Kuitenkin vain kahdessa kaupungissa, Joensuussa ja Kotkassa, kamppailu kauppahallien säilymisestä sai kaupunkilaiset ensisijaisesti puolustuskannalle. Kotkassa pitkällisen suojelutaiston aikana kauppahalli purettiin helmikuuisena yönä vuonna 1974 (mm. Metsäranta 2010, 33). Joensuussa ei vielä 1960-luvulla rakennussuojelukysymysten yhteydessä järjestetty kansanliikkeitä, mutta rakennetun ympäristön suhteen valveutuneimmat kaupunkilaiset ja eri toimijatahot pyrkivät vaikuttamaan yleiseen ja poliittiseen ilmapiiriin ennen kaikkea lehtikirjoitusten avulla (Pulkinen 1977, 18).

Uusi halli vanhan peilinä

Puisen kauppahallin voimakkain puolustaja sai tehtäväkseen suunnitella torille uuden kauppahallin. Uuden hallin pääsuunnittelijana toimi kaupunginarkkitehti Mauno Tuomisto ja rakennus valmistui kauppatorin eteläreunalle vuonna 1968. Tyyllillisesti se oli puhdasta modernismia vanhan hallin kansallisromantiikan ja jugendin vastapainoksi.

Kauppahalliongelmaa ei kuitenkaan saatu ratkaistua kuin osittain, sillä uutta kauppahallia on jo vuosikymmenten aikana pidetty Joensuun rumimpana rakennuksena. Esimerkiksi vuonna 1997 konsulttiyrityksen tekemässä kaupunkilaiskyselyssä kauppahalli äänestettiin keskustan rumimmaksi rakennukseksi ylivoimaisella ääntenemmistöllä (Joensuun keskustan kehittäminen 1997, 12). Joensuun kauppahallin purkamista tai perusteellista ulkoasun korjaamista onkin vaadittu jo pitkään lukuisissa Pohjois-Karjalan maakuntalehtien mielipidekirjoituksissa.

On ilmeistä, että Mauno Tuomiston suunnittelema uusi kauppahalli antoi selkeän vertailupohjan purettulle puuhallille. Vertailu korostui siinäkin mielessä, että vanhan hallin purkaminen tapahtui torin pohjoislaidalta samoihin aikoihin kun uudisrakennus valmistui torin etelälaidalle. Uusi kauppahalli onkin ollut kaupunkilaisille stimuloivana tekijänä heidän arvioidessaan sitä, mitä he olivat kaupunkikuvastaan menettäneet. Suomen ehkä tunnetuin vertailu puretun historiallisen kohteen ja uudisrakennuksen välillä on Helsingin Katajanokalla sijainnut Norrménin talo (1897) ja sen paikalle rakennettu Alvar Aallon suunnittelema Enson pääkonttori (1962).

Jos Joensuun kaupungin katsotaan tehneen virheen purkaessaan puisen kauppahallin, niin virheitä tapahtui myös uuden kauppahallin kohdalla. Valmistuessaan se ei nimittäin ollut aivan sama, millaisena se lähti kaupunginarkkitehti Mauno Tuomiston suunnittelupöydältä. Tuomiston piirroksissa hallin kehykset saatiin arvokkaanolaisiksi pronssimateriaalin avulla ja sokkelit peitettiin luonnonkillä. Hallista pyrittiin tekemään kepeänoloinen. Valaistukseen kiinnitettiin erityistä huomioita ja pimeässä hallin oli suunniteltu loistavan lyhtymäisenä. Näin halli oli tarkoitettu keskustan tärkeimmäksi valaistuselementiksi, voidaan ehkä puhua jopa valotaideteoksesta. Kaupunki halusi kuitenkin edetä säästeliäällä linjalla, sillä pronssi vaihtui alumiiniin ja luonnonkivet betoniin. Myös galvanoitu pelti tuli uutena elementtinä juuri toteutusvaiheessa. Julkisivujen valaistustakin heikennettiin alkuperäisistä suunnitelmista. Lopulta vuosikymmenien saatossa koko halli ajautui hoitamattomaan ja likaiseen tilaan (Mauno Tuomiston haastattelu 9.11.2009). Onkin mielenkiintoista pohtia, olisivatko joensuulaiset alkaneet kaivata vanhan hallin palauttamista, mikäli Tuomiston suunnitelmat olisivat toteutettu

alkuperäisinä. Onhan selvää, että korkeatasoisilla materiaaleilla rakennuksesta olisi tullut nykyistä huomattavasti laadukkaampi urbaani tilaelementti.

Joensuun kaupungin kaavoitus on puoltanut jo pitkään Tuomiston suunnitteleman hallin korjausta samalla kun vanhan hallin palauttamiseen on suhtauduttu kielteisesti. Kaupunki sekä yksityiset arkkitehdit ja arkkitehtitoimistot ovat esittäneet useaan otteeseen näkemyksensä kauppahallin ulkoista olemusta toisinaan radikaalistikin muuttavista peruskorjaussuunnitelmista (esim. Karjalainen 8.4.2000). Hallin suunnittelija Mauno Tuomisto on kuitenkin halunnut varjella rakennuksen alkuperäisiä ideoita. Vuonna 2000 kaupungin taloudellisen tilanteen ollessa parempi kuin 1960-luvulla, hän ehdottikin, että hallin kunnostus voitaisiin toteuttaa suunnitteluvaiheen laadukkailla julkisivumateriaaleilla (Karjalainen 1.6.2000). Uuteen kauppahalliin ei ole toteutettu tähän päivään mennessä julkisivuremonttia eikä sen muotoihin ole kajottu.

Aivan uudenlaisen näkemyksen julkiseen keskusteluun esitti Pohjois-Karjalan museo vuonna 2007 kauppatorin asemakaavan muutoksen yhteydessä. Museon mielestä Tuomiston suunnittelema kauppahalli tulisi suojella sellaisenaan oman aikakautensa muistona. Museon mielestä makuasiat, kuten kaupunkilaisten kriittinen suhtautuminen rakennuksen ulkoiseen olemukseen, eivät voineet ratkaista suojelukysymyksiä. Museon mielestä ensisijaisina kriteereinä tuli pitää kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja, joiden määrittäminen kuului asiantuntijoille. Museo vetosi kannanotossaan juuri vanhan puisen hallin purkuprosessiin. Museon mielestä puisen kauppahallin purkaminen osoitti, että 1960-luvun lopulla ei kyetty näkemään vanhan hallin arvoja, vaan niitä alettiin oivaltaa vasta myöhemmin. Näin voisi tapahtua tulevaisuudessa nykyisen kauppahallin kohdalla (Karjalainen 27.10.2007). Myös Joensuun kaupungin kaavoitusosastolla oli mietitty hallin suojelua kauppatorin asemakaavan muutoksen yhteydessä, mutta ajatuksesta luovuttiin, koska suojelun läpimeneminen luottamusmieskäsittelyssä ei näyttänyt realistiselta (Juha-Pekka Vartiaisen haastattelu 27.8.2009).

Kaupunginarkkitehti Mauno Tuomiston suunnittelema uusi kauppahalli vuonna 2009. Kuva Pekka Piiparinen

Kuollut ei kuollutkaan

Vanhan kauppahallin palauttamista alettiin ajaa melko pian sen purkamisen jälkeen. Puißen hallin uudelleenrakentamishankkeiden eturintamassa ovat olleet muutamat arkkitehdit, liikemiehet ja poliitikot. Merkittävin kauppahallin palauttamista ajanut taho on ollut Vanhan Kauppahallin Ystäväin Seura, joka perustettiin vuonna 1974, vain viisi vuotta vanhan hallin purkamisen jälkeen. Seuran tarkoituksena todetaan, että sen ainoana tavoitteena on vanhan kauppahallin jälleenrakentaminen Joensuun kauppatorille alkuperäiselle paikalleen. Seuran näkyvimät hahmot ovat olleet toimitusjohtaja Heikki Kärkkäinen ja arkkitehti Heikki Kukkonen (Heikki Kukkonen 10.8.2010).

Vielä 1970-luvulla Vanhan Kauppahallin Ystäväin Seuran toiminta jäi vaatimattomaksi ja vuosikymmenen näkyvimmästä palauttamisesityksestä vastasi arkkitehtiylöppilas Jarmo Pulkkinen. Vuonna 1977 hän oli laatinut harjoitustyössään suunnitelman Joensuun keskusta-alueen uudeksi ilmeeksi. Pulkkinen esitti sekä Tuomiston suunnitteleman hallin säilyttämistä että alkuperäisten Aaro V. Pitkäsén piirustusten mukaisen hallin rakentamista entiselle paikalleen Siltakadun varteen. Pulkkinen visioissa uudelleenrakennettua puista hallia olisi käytetty kulttuuritilaisuuksiin (Karjalainen 9.10.1977).

Seuraava yritys vanhan kauppahallin palauttamiseksi oli jo selkeästi aiempia yrityksiä vakaammalla pohjalla. Vuonna 1983 Vanhan Kauppahallin Ystävien Seura esitti, että halli rakennettaisiin uudelleen vanhalle paikalle vuoden 1902 piirustusten mukaan. Hanketta perusteltiin matkailullisilla ja kulttuurihistoriallisilla syillä. Palautusajatuksen esilletuloaika katsottiin otolliseksi, sillä niin puisen kauppahallin suojelua kuin sen palautustakin vastustanut kaupunginjohtaja Tauno Juntunen oli jäänyt eläkkeelle (Heikki Kukkonen haastattelu 2.11.2011 ja Karjalainen 9.10.1977). Merkittävää oli se, että hanke sai ensimmäisen kerran tukea suunnittelevalta virkamiestaholta, sillä Joensuun apulaiskaupunginjohtaja Seppo Surakka ja 2. kaupunginarkkitehti Paavo Mykkänen alkoivat tukea palauttamisasiaa. Sen sijaan poliitikot asettautuivat varovaisen kielteiselle kannalle. Kaupunginhallituksen puheenjohtaja perusteli haluttomuuttaan hankkeeseen sillä, että kaupunki oli jo panostanut persoonalliseen rakentamiseen ja vanhan rakennuskannan säilyttämiseen. Tällä hän tarkoitti Rantakadun pientä puutalokokonaisuutta, joka oli juuri ostettu kaupungin haltuun. Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja taas piti uudelleenrakentamista periaatteessa kannatettavana, mutta perusteli kielteisyyttään kaupungin tiukalla taloudellisella tilanteella sekä kauppatorin asemakaavallisilla haasteilla (Heikki Kärkkäisen haastattelu 26.10.2011 ja Karjalainen 9.10.1977).

1990-luvulla puisen kauppahallin rakentamisyhtymien historia muuttui. Tästä lähtien tarkat rekonstruktio-työt jäivät vähemmälle huomiolle, sen sijaan esiin nostettiin enemmän vanhaa puista kauppahallia mukailevia rakennussuunnitelmia. 1990-luvulla esimerkiksi pohjoiskarjalainen arkkitehti Antero Turkki esitti vanhan kauppahallin kokoa ja muotoa mukailevan puisen uudisrakennuksen suunnittelua ja rakentamista kauppatorille. Toisaalta Turkki on puoltanut myös vanhan hallin kopion rakentamista torin pohjoisreunalle. Turkin ajattelun esikuvat tulivat Euroopasta, missä esimerkiksi Amsterdamin rautatieaseman edestä purettu vanha puurakenteinen kukkakauppa oli rakennettu uudelleen nimenomaan kaupunkilaisten vaatimuksesta (Antero Turkki 29.10.2009). Vuosikymmenen puolivälissä tehtiin vielä valtuustoaloite vanhan kauppahallin rekonstruktion rakentamisesta (Karjalainen 3.5.1995). Esitykset eivät johtaneet konkreettisiin toimenpiteisiin.

Joukko tunnettuja joensuulaisia liikemiehiä yritti ratkaista 1990-luvun lopulla kauppatorin kaksi tuon ajan visaisinta ongelmaa: torinaluspysäköinnin ja kauppahallikysymyksen. Liikemiesten ajatuksena oli, että torinaluspysäköinti rakennettaisiin yksityisillä investoinneilla. Samalla vuonna 1968 valmistunut kauppahalli purettaisiin ja tilalle rakennettaisiin yksityisillä varoilla uusi halli. Liikemiehet väläyttivät tässä yhteydessä myös vanhan puisen hallin kaltaista rakennusta. Heidän pyrkimyksensä oli saada Joensuun keskustaan niin suurta nostetta, että

myös suurten kustannusten torinaluspysäköinti ja puinen uusvanhaa arkkitehtuuria edustava halli olisivat olleet liiketaloudellisesti kannattavia hankkeita (Karjalainen 17.3.1998).

Yrittäjävetoisesti lähdettiin vuosituhannen taitteessa perustamaan myös yhdistystä vanhan kauppahallin kaltaisen hallin rakentamiseksi. Joensuun kauppahallitalkoot -nimisen yhdistyksen perustamiskokous pidettiin kesäkuussa vuonna 2000. Uuden toimijatahon aktiivijäsenet kävivät esittelemässä suunnitelmia kaupunginvaltuustossa. Yhdistys ilmoitti, että se ei tavoitellut puretun vanhan kauppahallin tarkkaa kopiota, vaan hallin ulkoasua olisi käytetty hyväksi ”soveltuvilta osin”. Halli olisi toteutettu perinnerakentamisen keinoin kuitenkin niin, että halli olisi vastannut ”nykyajan vaatimuksia” (Heikki Tarma 15.8.2011 sekä Joensuun kauppahallitalkoot –yhdistyksen tiedote kaupunginhallitukselle 3.8.2000).

Vuonna 2000 ilmapiiri puisen kauppahallin rakentamiseksi olikin jonkin aikaa myönteinen ja esimerkiksi hankkeen suojelijoiksi Joensuun kauppahallitalkoot -yhdistys sai piispat sekä luterilaisen että ortodoksisen kirkon tahoilta. Yhdistyksen ympärille oli tarkoitus järjestää myös kansalaisliike, jonka erääksi tehtäväksi tuli pyrkiä keräämään varoja puisen hallin rakentamiseksi. Vapaaehtoisten työntekijöiden lisäksi kauppahallitalkoot-aktiivit pyrkivät saamaan myös materiaalista apua. Tässä se onnistuikin, sillä eräs puualan yritys lupasi lahjoittaa hallin rakentamiseen tarvittavan puutavaran. Liike-elämän masinoima innostus loppui kuitenkin nopeasti. Muotoseikkojen vuoksi Joensuun kauppahallitalkoot ei saanut Patentti- ja rekisterihallituksen puolta viralliseksi yhdistykseksi, eikä uutta yritystä yhdistyksen rekisteröimiseksi enää tehty. Kun aktiivihenkilöt vetäytyivät hankkeesta sivuun, loppui myös puisen hallin rakentamiseen tähdännyt organisointi (Heikki Tarma 15.8.2011 sekä Karjalainen 30.5.2000).

Liikemiesten yrityksen jälkeen voimakkaimmin aktivoitui jälleen Vanhan Kauppahallin Ystäväin Seura. Vuonna 2007 toimitusjohtaja Heikki Kärkkäinen ja arkkitehti Heikki Kukkonen tekivät kansalaisaloitteen kaupunginhallitukselle uuden kauppahallin rakentamiseksi, jonka muotokieli olisi myötäillyt vanhaa purettua puista hallia. Hallin keskiosan julkisivut olisivat toteutettu tarkasti vuoden 1902 mittapiirustusten mukaan, kun taas päädyt olisi tehty 2000-luvun arkkitehtuurin muotokielellä. Päätyjen julkisivumateriaaliksi valittiin vuolukivi, jolla haluttiin korostaa hallin maakunnallista identiteettiä (Kärkkäisen ja Kukkonen kansalaisaloite kaupunginhallitukselle 1.3.2007, Heikki Kärkkäisen haastattelu 26.10.2011 ja Karjalainen 19.5.2007). Vuolukivi on Pohjois-Karjalan maakuntakivi.

Uusvanhaa hallia Kärkkäinen ja Kukkonen perustelivat kaupunkikuvallisten syiden lisäksi matkailunähtävyytenä sekä piristysruiskeena torikaupalle ja ylipäättään kauppatorin elävöittämiseksi. Rakennuksesta piti tulla yksi puurakentamisen moderni esimerkkikohte ja myös rakentamisvaihe pyrittiin hyödyntämään perinteisten puurakentamisen tekniikoiden opettamisen kokeiluhankkeena. Julkisuudessa Kärkkäinen ja Kukkonen esittivät halun tehdä kunniaa myös vanhan puu-Joensuun rakentajille. Vanhaa kauppahallia myötäilevän uudisrakennuksen lisäksi seuran tavoitteisiin kuului Tuomiston suunnitteleman hallin raju saneeraus. Kauppahallihankkeiden toteuttamista varten Kärkkäinen ja Kukkonen ehdottivat, että Joensuun kaupunki perustaisi työryhmän tutkimaan heidän esittämiään ehdotuksia (Kärkkäisen ja Kukkonen kansalaisaloite kaupunginhallitukselle 1.3.2007, Heikki Kärkkäisen haastattelu 26.10.2011, Heikki Kukkonen 8.8.2010 ja Karjalainen 19.5.2007).

Kärkkäisen ja Kukkonen kansalaisaloite kävi läpi teknisen lautakunnan, kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston. Vastineessaan kaupunki totesi, että kauppatorille oltiin parasta aikaa laatimassa uutta asemakaavan muutosta, jonka keskeisimpänä tavoitteena oli mahdollistaa torinaluspysäköinnin rakentaminen. Uuteen kauppahallirakennukseen suhtauduttiin kielteisesti. Samalla torjuttiin Kärkkäisen ja Kukkonen esittämä työryhmän perustaminen, sillä torialueen uudisrakentamistoimet tuli ratkaista juuri asemakaavan muutoksen yhteydessä. Tämän lisäksi kaupunki ei halunnut lähteä mukaan työryhmään, joka koski yksityisrahoitteista hallihanketta (kaupunginvaltuusto 31.3.2007, 44 § ja kaupunginhallitus 28.5.2008, 342 §).

Kukkonen ja Kärkkäinen arvioivat, että vuosikymmenten ajan joensuulaisten keskuudessa kauppahallin palauttamiselle on säilynyt kannatusta, joka on pysynyt suurin piirtein saman laajuisena. Kärkkäinen toteaa, että poliittisesti sosiaalidemokraatit ovat olleet enemmän vastustavalla kannalla kuin muiden puolueiden jäsenet. 1980-luvulla vastustusta löytyi myös kaupungin ympäristöhygieenikkojen joukosta. Sen sijaan Pohjois-Karjalan tärkeimmän median sanomalehti Karjalaisen on tulkittu olleen kiinnostunut hallin palauttamisesta niin kauan kuin Vanhan Kauppahallin Ystävien Seura on asiaa esille tuonut. Median lisäksi seura on pyrkinyt käyttämään hyväksi palautusasiassa Joensuun kaupungin hallinnosta tuttuja henkilöitä. Kukkonen toteaa, että ”meillä oli aina joku siellä kaupungin organisaatiossa, joka oli meidän kannalla.” Eräs pitkäaikaisin hallihankkeen tukija oli apulaiskaupunginjohtaja Seppo Surakka (Heikki Kärkkäisen haastattelu 26.10.2011 ja Heikki Kukkonen haastattelu 2.11.2011). Sen sijaan kaupunginarkkitehti Mauno Tuomisto jäi kauppahallin palautusasiassa taka-alalle, eikä hän ottanut virkauransa aikana virallisesti asiaan kantaa (Mauno Tuomiston haastattelu 23.10.2011 sekä Heikki Kukkonen haastattelu 2.11.2011). 2000-luvulla Joensuun rakennetun

ympäristön asiantuntijapiireissä asenteet puretun hallin rekonstruktion rakentamiseksi ovat olleet pääosin kielteisiä (haastattelut: Osmo Karttunen 7.6.2010, Mauno Tuomisto 9.11.2009, Veli Kangaspuro 10.11.2009, Juha-Pekka Vartiainen 27.8.2009 ja Outi Suoranta 20.8.2009).

Kauppahalli valmistumisensa jälkeen. Vuonna 1928 halliin lisättiin siipirakennukset. Kuva Pohjois-Karjalan museo

Identiteettirakennus

Mikä merkitys kauppahallilla oli Joensuun keskustalle ja aikansa joensuulaisille, millaista kaupunkiväestöä kauppahallista käyty rakennussuojelutaisto kosketti ja kuinka suurelle osalle joensuulaisista vanha kauppahalli on edelleen merkityksellinen rakennus?

Puista kauppahallia ja sitä ympäröinyttä kauppatoria voidaan tarkastella esimerkiksi alueidentiteetti-käsitteen avulla. Alueen oma identiteetti erottaa sen toisista alueista. Myönteisiä alueidentiteettiominaisuuksia ovat mm. alueen tai paikan omaleimaisuus ja erottuvuus muista paikoista sekä paikan sisällä tapahtuva yhtenäisyys ja jatkuvuus (Päivänen, Kohl, Manninen, Sairinen & Kyttä 2005, 29 - 30). Voidaan sanoa, että vuonna 1902 valmistunut ja 1920-luvun lopulla laajennettu kauppahalli antoi torialueelle ja mahdollisesti koko ydinkeskustalle vahvaa alueidentiteettiä, jota ei voinut tavoittaa lähialueilta. Kaupunkikuvallisesti halli oli näkyvällä ja merkittävällä paikalla kaupungin ydinkeskustassa. Kauppatorilla halli oli sen keskeisin rakennus ja tärkein kaupankäynnin piste, joka erottui ilmiasunsa puolesta ympäristön muusta rakennusmassasta. Visuaalisesti ja toiminnallisesti puinen kauppahalli toimi myös kauppatorin

symbolirakennuksena. Torin ja kauppahallin edustama tilakokonaisuus oli ainutlaatuinen niin Joensuun kaupungin rajojen sisällä kuin muuallakin maakunnassa. Suomen oloissa suurehko puinen kauppahalli erottui arkkitehtonisesti selkeästi monien muiden kaupunkien vastaavista kivihalleista.

Puisen kauppahallin ponnekkaimmin palauttamista ajaneen tahon, Vanhan Kauppahallin Ystävien Seuran, tavoitteissa on ollut myös paikan ja alueen identiteetin vahvistamispyrkimyksiä. Tämä tuli esiin erityisesti vuonna 2007. Tuolloin seura esitti rekonstruktion rakentamista pelkästään puretun hallin keskiosan osalta. Sen sijaan hallin päätyihin suunniteltiin modernia muotokieltä olevat lisäosat, joiden julkisivut olisi toteutettu Pohjois-Karjalan maakuntakivestä. Joensuun puukaupunkihistoriaa pyrittiin tuomaan esiin siten, että hallin keskiosan julkisivut olisi rakennettu perinteisin puurakentamisen menetelmin (Heikki Kärkkäisen haastattelu 26.10.2011).

Kauppahallin uudelleenrakentamista jo pitkään ajaneet Kärkkäinen ja Kukkonen toteavat, että puisen hallin merkitys kaupunkilaisille oli aikoinaan todella suuri. Vaikka 1960-luvun jälkipuoliskolla halli ei ollut enää keskustan tärkein elintarvikkeiden myyntipaikka, kävi siellä edelleen paljon vakioasiakkaita. Kauppahallin pääovi avautui kauppatorin suuntaan ja hallin torin puoleinen ulkoseinän vierusta toimi myös kaupunkilaisten kokoontumispaikkana. Hallin sisäpuolella myyjät ja ostajat olivat pääosin tuttuja toisilleen ja kauppatiskien luona tavattiin vakioasiakkaita. Hallin sisäpuoli ei ollut varsinainen kaupunkilaisten kohtaamispaikka, mutta sen käytävällä oli pitkäkö levähdyspenkki ja puotien edessä kauppatiskit, joille saatettiin ”jäää nojjailemaan” (Heikki Kärkkäisen haastattelu 26.10.2011 ja Heikki Kukkonen haastattelu 2.11.2011).

Puisesta kauppahallista käydyn suojelutaistelun aikoihin joensuulaiset arkkitehdit arvioivat, että kauppahalli oli koko Pohjois-Karjalan tuntema ”tuttu ja turvallinen kiintopiste” (joensuulaisten arkkitehtien lausunto kaupunginhallitukselle kauppahallin puolesta vuonna 1968). Kauppahallin puolustamiseen yleisönosastokirjoituksin osallistunut arkkitehti Heikki Kukkonen arvioi jälkikäteen, että kansalaismielipidettä hallin säilymisen puolesta oli laidasta laitaan. Kukkonen mielestä suojelun puolestapuhujat olivat ennen kaikkea hallin käyttäjiä sekä kaupungin sivistyneistöön kuuluvia henkilöitä (Heikki Kukkonen haastattelu 2.11.2011). Useat tutkimukset toteavatkin, että ympäristöasioista kiinnostuneet henkilöt ovat usein keskiluokan ja ylemmän keskiluokan edustajia (Gifford 1987, 51). Kaupunginarkkitehti Mauno Tuomisto antoi vuonna 1968 melko varovaisen arvion kaupunkilaisten kiinnostuksesta hallin säilyttämistä kotoaan. Hän

totesi, että ”yleinen mielipide kaupungissamme lienee jo useiden vuosien ajan hyväksynyt kauppahallin purkutuomion” (kaupunginhallitus 12.8.1968, 906 §, liite 2).

Puisen kauppahallin jälkeisen ajan hallin merkityksestä kaupunkilaisille voidaan saada käsitystä Jussi Semin väitöskirjatutkimuksesta (2010), jossa hän on selvittänyt joensuulaisten eri sukupolvien paikkakokemuksia. Semin tutkimuksesta käy ilmi, että kauppahallia kaivataan eniten juuri sen sukupolven edustajien keskuudessa, joka muistaa rakennuksen ja jonka arkipäiväiseen elämään se tavalla tai toisella liittyi. Tämä vuosina 1919 – 1939 syntynyt sukupolvi on kokenut voimakkaana sen, kuinka ympäristön muutos on kadottanut jo vuosikymmenien ajan heille tärkeiksi muodostuneita kohteita, kuten puisen kauppahallin. Kuitenkin myös nuoremmat joensuulaiset sukupolvet ovat nähneet rakennetun ympäristön muutokset paljolti kielteisessä valossa (Semi 2010, 148 – 199). Vaikka nuoremmilla sukupolvilla on vanhojen sukupolvien kanssa samankaltainen halu säilyttää Joensuun vanhaa rakennuskantaa, ei heillä välttämättä ole samaa kiinnostusta kauppahallin palauttamiseen kuin niillä, jotka ovat kokeneet sen omassa elämässään.

Kauppahallin palautusyritykset voidaan nähdä paikkaan kiinnittymisen ja paikkaidentiteetin kautta. Kun yksilön kiinnittyminen paikkaan kasvaa, kasvaa myös paikan merkitys yksilölle. Paikan tai tilan menetys tai menetyksen uhka voi vahvistaa paikkaan kiinnittymistä. Paikkaan kiinnittyminen liittyy läheisesti yksilön paikkaidentiteettiin (Gifford 1987, 64 ja 225 - 227). Sen avulla yksilö tunnistaa ja tulkitsee paikkoja, jolloin hänen ympäristösuhteeseensa tulee jatkuvuutta. Paikkoihin liittyvät tunnesiteet ja muistot voivat olla keskeisellä sijalla minäkokemuksen jatkuvuuden ja eheyden tuottamisessa ja ylläpitämisessä (Aura, Horelli ja Korpela 1997, 127). Ympäristön kokeminen minuuden jatkeena voi olla niin voimakas kokemus, että jokin muutos ympäristössä saatetaan kokea myös muutoksena itsessä (Aura, Horelli ja Korpela 1997, 123). Oman identiteetin määrittely voi siis liittyä yksilön tiloihin tai paikkoihin liittyvien biologisten, psykologisten, sosiaalisten tai kulttuurillisten tarpeiden tyydyttämiseen (Bonnes ja Secchiaroli 1992, 186).

Puisen kauppahallin joensuulaisittain voimakas suojelutaisto 1960-luvun lopulla sekä nyt jo vuosikymmeniä jatkuneet hallin palautusyritykset kertovat omalla tavallaan siitä, miten kauppahalliin on liittynyt paikkaan kiinnittymisen tunteita, jotka ovat myös tulleet osaksi monien yksilöiden paikkaidentiteettiä. On myös luultavaa, nämä ympäristöpsykologiset ilmiöt ovat muodostaneet jossakin määrin kaupunkilaisten keskuudessa kollektiivista identiteettiä, jota on jäljellä enää niiden henkilöiden keskuudessa, jotka muistavat vanhan kauppahallin ja joilla on

ollut siihen liittyvää yhteisyyden kokemusta. Kollektiivinen identiteetti eroaa yksilön identiteetistä siten, että jälkimmäinen nousee yksilön omista tulkinnoista. Myös kollektiivinen identiteetti muodostuu yksilöiden tulkinnoista, mutta ne kohdistuvat johonkin yhteiseen sosiaalisesti jaettuun asiaan (Simon 2004, 73), kuten paikkaan tai tilaan. Näitä voidaan tarkastella ihmisten yhteisenä sosiaalisena kenttänä, joilla on omia toimintasisältöjä ja merkityksiä. Paikkoihin ja tiloihin liittyvien jaettujen merkitysten välityksellä ihmisille saattaa syntyä yhteistä me-henkeä ja yhteisyyden kokemusta lujittavaa aluetietoisuutta (Aura, Horelli ja Korpela 1997, 130 - 131).

Puisen kauppahallin palautusyrietykset lienevät liittyneet läheisesti uuteen kauppahalliin. Molemmat hallit olivat kauppatorin laidoilla yhtä aikaa lyhyen ajanjakson vuosien 1968 ja 1969 taitteessa. Näin kaupunkilaisilla oli mahdollisuus vertailla sitä, mikä ympäristössä oli tuttua ja vanhaa ja mikä taas uutta. Ympäristön tunneperäinen arviointi on voimakasta erityisesti silloin, kun tuttu ympäristö ei enää vastaa odotuksia tai kun ympäristö koetaan ensimmäistä kertaa. Mitä suurempia poikkeamat paikan fyysisissä piirteissä tai sisällöissä ovat totutusta ja ennakoidusta, sitä voimakkaampia ovat tunneperäiset arvioinnit (Aura, Horelli ja Korpela 1997, 125).

Joensuun uuden ja modernin hallin valmistuminen on todennäköisesti ollut yksi stimuloiva tekijä puisen hallin uudelleenrakentamiseksi, sillä yksilöt pyrkivät ylläpitämään jatkuvuutta, myös silloin, kun heidän tuttu ympäristönsä tulee muutosten kouriin (Bonnes ja Secchiaroli 1992, 188).

Puisen hallin palauttamishankkeisiin on liittynyt myös tietoinen jatkuvuuden ylläpitäminen. Arkkitehti Heikki Kukkonen on puolustanut puisen kauppahallin palautusta mm. sillä, että tulevaisuudessa hallin muutaman kymmenen vuoden poissaolo kaupunkikuvasta tullaan näkemään vain lyhyenä ja poikkeuksellisena ajanjaksona. Suurella aikajanaalla tarkasteltuna vanha vuonna 1969 purettu kauppahalli nivoutuisi saumattomana historiallisena jatkumona uudelleen rakennettavaan halliin (Heikki Kukkonen haastattelu 2.11.2011).

Sen sijaan osa puisen kauppahallin uudisrakennussuunnitelmista voidaan nähdä enemmänkin liike-elämän tarpeiden näkökulmasta kuin kaupunkilaisten paikkaan kiinnittymisen tai paikkaidentiteetin kautta. Puisen hallin uudelleenrakentamistavoitteet liittynevät osittain maamme lähihistoriassa ilmiöön, jossa julkisia tiloja ja niitä reunustavia rakennusten julkisivuja on luovutettu liike-elämän tarpeisiin mainostilaksi (Kopomaa 1997, 27). Tästä näkökulmasta katsottuna puista kauppahallia olisi mitä todennäköisimmin suunniteltu ennen kaikkea eräänlaiseksi keskustan kaupankäynnin mainokseksi. Näkemystä puoltaa se, että vuosituhannen

taitteen puhtaasti liikemiesten hankkeissa ja ideoissa puiseen halliin ei suunniteltu sisällöllisiä ratkaisuja toisin kuin esimerkiksi Vanhan Kauppahallin Ystävien Seuran suunnitelmissa.

Lopuksi

Joensuun puisen kauppahallin lähes 40 vuotta jatkuneet uudelleenrakentamisyhtymykset ovat Suomen oloissa harvinainen ilmiö. Merkittävä syy yhtymyksille on ollut kaupunkirakenteellinen, sillä vuonna 1969 puretun kauppahallin paikalle ei ole rakennettu pysyväisluonteisia ja ympärivuotisesti toiminnassa olevia rakenteita. Paikka hallin rakentamiselle on siis edelleen olemassa.

Kauppahallin palautusyhtymysten ja vanhan puisen kauppahallin muotokieltä mukailevien uudisrakennussuunnitelmien taustalta voidaan havaita joitakin kiintoisia kansalaistoiminnan ilmiöitä. Eräs niistä on yhteistoiminnan puuttuminen tärkeimpien aktiivisten toimijatahojen välillä. Jokainen uudisrakennusyhtymys on ollut melko pienen ydinjoukon organisoima tapahtuma, eikä tukea ole haettu muilta vastaavaan päämäärään tähtääviltä toimijatahoilta. Tämän voidaan olettaa olleen yksi palauttamis- ja uudisrakennushankkeita heikentäneistä seikoista. Mutta ehkä merkittävin syy kauppahallin palautusyhtymysten toteutumattomuuteen on se, että Suomeen ei ole muodostunut perinteitä kokonaisten rakennusten rekonstruktioille. Myös ajatukset purettujen kohteiden uudelleenrakentamiseksi ulkoasuiltaan hieman muunneltuina ovat vieraita. Painotus on ollut restauroinnissa ja korjausrakentamisessa.

Joensuun kauppahallin palauttamisen tai vanhaa mukailevan hallin rakentamisen voi tulevaisuudessa arvioida tulevan entistä haasteellisemmaksi. Tämä johtuu siitä, että toistaiseksi rakennushankkeiden taustalla on ollut henkilöitä, jotka ovat kokeneet kauppahallin itse ja joilla on siitä omakohtaisia muistoja. Näitä henkilöitä on ollut myös Joensuun kaupungin virkamies- ja luottamushenkilöjohdossa. Heille puinen kauppahalli muodosti paikkaan kiinnittymistä ja paikkaidentiteettiä. Tätä taustaa vasten olisikin helppo otaksua, että kauppahallia omakohtaisesti kokemattomat sukupolvet eivät enää tulevaisuudessa tulisi jatkamaan puisen kauppahallin uudelleenrakentamisyhtymyksiä.

(Artikkeli on julkaistu mm. Yhdyskuntasuunnittelu-lehdessä 4/2011)

Kirjallisuus

Ahonen, Kalevi (1986). Joensuun kaupungin historia II. Vuodet 1921 – 1953: Pienkaupungista teollisuuskaupungiksi, Joensuu

Aura, Seppo, Horelli, Liisa ja Korpela, Kalevi (1997). Ympäristöpsykologian perusteet. Porvoo

Bonnes, Mirilia ja Secchiaroli, Gianfranco (1992). Environmental Psychology. An Psychosocial Introduction. Rooma

Elsinen, Pertti (1998). Joensuun historia VI. Vuodet 1954 – 1980. Jyväskylä

Gifford, Robert (1987). Environmental Psychology. Principles and Practice. USA

Gyllenberg, Petra (2007). Tuoksuja ja tunnelmia. Kauppahallit Suomessa. Jyväskylä

Kopomaa, Timo (1997). Tori – marginaali – haastava kaupunki. Tilatapauksia julkisten ulkotilojen käytöstä ja reunimmaisista käytännöistä. Vaasa

Kurttila, Terhi ja Pennanen, Jukka (1992). Muuttuva tori ja ihminen. Oulu

Metsäranta, Pirkko (2010). Kämpistä Finlaysonin Pikkupalatsiin: Puoli vuosisataa rakennussuojelua. Hallintohistoriallinen dokumentti ja muistelmä

Päivänen, Jani, Kohl, Johanna, Manninen, Rikhard, Sairinen, Rauno ja Kyttä, Marketta (2005). Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Avauksia sisältöön ja menetelmiin. Suomen ympäristö 766. Helsinki

Semi, Jussi (2010). Sisäiset sijainnit. Tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista. Joensuu

Simon, Brend: Identity in Modern Society (2004). A Social Psychological Perspective

Tuomi, Timo (2005). Kaupunkikuvan muutokset. Suomalaisten kaupunkikeskustojen suunnittelun tavoitteiden ja todellisuuden kohtaamisesta toisen maailmansodan lopusta 1960-luvun puoliväliin. Vammala

Painamattomat lähteet

Joensuun keskustan kehittäminen. Joensuun kaupunki 1997

Laukkanen, Jussi: Hallin suojassa: tutkimus Helsingin kauppahallien vuokrauksesta ja hallien merkityksestä hallikauppiaille ja kaupungille. Helsingin yliopisto 2009

Pulkkinen, Jarmo: Joensuun vanhan kauppahalli. Ttkk:n arkkitehtiosasto. Arkkitehtuurihistoria, ammattikurssi 2. Tampere 1977

Arkistolähteet

Asemakaavan muutoksen selostus 2.11.2005 ja 11.1.2006. III kaupunginosa, osa korttelista 56. Kaavoituksen työnumero 1507. Joensuun kaupungin teknisen viraston kaavoitus

Joensuun kauppahallitalkoot –epävirallisen yhdistyksen tiedote Joensuun kaupunginhallitukselle 3.8.2000. Heikki Tarman arkisto

Kansalaisaloite Joensuun kaupunginhallitukselle 1.3.2007, aloitteen allekirjoittajina Heikki Kärkkäinen ja Heikki Kukkonen. Heikki Kärkkäisen arkisto

Kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 12.8.1968, 906 §. Pöytäkirja sisältää kiinteistö- ja yleisten töiden lautakunnan päätöksen kauppahallin purkamisesta (liite 1), kaupunginarkkitehti Mauno Tuomiston lausunto ja laskelmat kauppahallin säilyttämiseksi (liite 2) ja kiinteistöisännöitsijä Viljo Leikaksen selvityksen vanhan kauppahallin muuttamisen torikauppiaiden myyntikatokseksi (liite 3). Joensuun kaupunginarkisto

Kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 28.5.2007, 342 §. Joensuun kaupunginarkisto

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 26.8.1968, 226 §. Joensuun kaupunginarkisto

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 31.3.2007, 44 §. Joensuun kaupunginarkisto

Neljän joensuulaissyntyisen arkkitehdin lausunto Joensuun kaupunginhallitukselle kauppahallin puolesta vuonna 1968, päiväämätön lausunto. Vanha kauppahalli –kansio. Joensuun kaupunginarkisto

Muinaistieteellisen toimikunnan lausunto Joensuun kaupungin arkkitehtitoimistolle 9.8.1968 vanhan kauppahallin säilyttämiskysymykseen. Vanha kauppahalli –kansio. Joensuun kaupunginarkisto

Sanoma- ja aikakauslehdet

Karjalainen 9.10.1977

Karjalainen 3.5.1995

Karjalainen 17.3.1998

Karjalainen 19.6.1999

Karjalainen 1.6.2000

Karjalainen 8.4.2000

Karjalainen 30.5.2000

Karjalainen 3.5.2007

Karjalainen 19.5.2007

Karjalainen 27.10.2007

Internetlähteet

Talouselämä 26.6.2006. Artikkelin ”Kauppahallissa on tunnelmaa”. Internetjulkaisu osoitteessa <http://www.talouselama.fi/uutiset/article167623.ece>. Luettu 7.8.2010

Haastattelut

Juha-Pekka Vartiainen 27.8.2009 (Joensuun kaupungin kaavoituspäällikkö vuodesta 2000 lähtien). Pekka Piiparisen arkisto

Heikki Kukkonen 10.8.2010 ja 2.11.2011 (joensuulaislähtöinen arkkitehti, joka on työskennellyt dosenttina mm. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtuurin laitoksella. Kukkonen on toiminut aktiivisesti kauppahallin palauttamisasiassa). Pekka Piiparisen arkisto

Heikki Kärkkäinen 26.10.2011 (joensuulainen toimitusjohtaja ja entinen kunnallispoliitikko, joka on toiminut aktiivisesti kauppahallin palautusasiassa). Pekka Piiparisen arkisto

Mauno Tuomisto 9.11.2009, 8.6.2010 ja 23.10.2011 (Joensuun kaupungin kaupunginarkkitehti 1963 - 1992). Pekka Piiparisen arkisto

Osmo Karttunen 7.6.2010 (toiminut arkkitehtina Joensuussa 1980-luvun alusta lähtien). Pekka Piiparisen arkisto

Outi Suoranta 20.8.2009 (toiminut 1990- ja 2000-luvulla rakennustutkijana Pohjois-Karjalan museossa ja Joensuun kaupungilla). Pekka Piiparisen arkisto

Veli Kangaspuro 10.11.2009 (Joensuun kaupungin yleiskaava-arkkitehti vuosina 1964 – 1967 ja 1985 – 1998). Pekka Piiparisen arkisto

Sähköpostit

Heikki Kukkonen Pekka Piipariselle 8.8.2010 ja 10.8.2010 (Kukkonen on helsinkiläinen arkkitehti)

Antero Turkki Pekka Piipariselle 29.10.2009, sähköpostihaastattelu (Turkki on pohjoiskarjalainen arkkitehti)

Hannu Tarma Pekka Piipariselle 15.8.2011, sähköpostihaastattelu (Tarma on joensuulainen tietokirjailija. Hän on myös toiminut aktiivisena 2000-luvun alussa kauppahallin palauttamisasiassa)